

HALINA NAKONIECZNA-KISIEL

KONKURENCYJNOŚĆ WOJEWÓDZTWA ZACHODNIOPOMORSKIEGO W POZYSKIWANIU ZAGRANICZNYCH INWESTORÓW BEZPOŚREDNICH

Z definicji konkurencyjności gospodarki wynika, że jest ona konkurencyjna, jeżeli ma zdolność nie tylko do sprzedaży dóbr i usług na rynkach światowych, ale także do skutecznego konkurowania na międzynarodowych rynkach czynników produkcji w zakresie pozyskiwania kapitału, pracy i technologii¹. Pojęcie to jest na tyle uniwersalne, że można je odnieść nie tylko do gospodarki danego kraju, ale również regionu, a nawet województwa.

Celem niniejszego opracowania jest analiza tendencji w napływie bezpośrednich inwestycji zagranicznych (BIZ) do województwa zachodniopomorskiego na tle innych województw w Polsce. W analizie skoncentrowano się, po pierwsze, na wielkości i stopie wzrostu BIZ, po drugie, liczbie podmiotów zagranicznych inwestujących kapitał w tej formie, po trzecie, na krajach pochodzenia udziałowców zagranicznych i po czwarte, na rodzajach prowadzonej przez nich działalności. Mierniki te w sposób syntetyczny odzwierciedlają konkurencyjność analizowanego regionu w pozyskiwaniu inwestycji bezpośrednich, a zarazem świadczą o jego atrakcyjności dla zagranicznych inwestorów. W końcowej części opracowania zwrócono uwagę na najważniejsze czynniki, które determinują tę atrakcyjność.

¹ Por. J. Misala, *Podstawowe problemy pomiaru konkurencyjności gospodarki kraju*, w: *Polska. Raport o konkurencyjności 2006. Rola innowacji w kształtowaniu przewag konkurencyjnych*, red. M.A. Weresa, SGH, Warszawa 2006, s. 249–270.

W badaniach oparto się na danych GUS ze względu na ich kompleksowość i możliwość porównywania wszystkich województw. Okresem badawczym są lata 2000–2008, gdyż obecnie (wrzesień 2010) nie ma nowych danych GUS dotyczących działalności podmiotów z kapitałem zagranicznym w Polsce.

1. Skala i dynamika napływu kapitału

Od początku okresu transformacji wyraźny jest wzrost napływu do Polski kapitału w formie bezpośrednich inwestycji². Zjawisko to oczywiście dotyczy również województwa zachodniopomorskiego, chociaż w innej skali. W analizowanym okresie wartość ulokowanego kapitału podstawowego przez podmioty z udziałem kapitału zagranicznego w tym województwie wzrosła ponad trzykrotnie. W końcu 2008 roku wynosiła bowiem około 3,9 mld zł, podczas gdy w 2000 roku zaledwie 1,2 mld zł. Dynamika napływu kapitału podstawowego w skali kraju była niższa, gdyż w analogicznym okresie jego wartość zwiększyła się tylko dwukrotnie. Zainteresowanie inwestorów zagranicznych innymi województwami było z kolei większe tylko w odniesieniu do dolnośląskiego, a zbliżone do zachodniopomorskiego – w kujawsko-pomorskim, śląskim i pomorskim. Łączna wartość kapitału podstawowego będąca w posiadaniu spółek z kapitałem zagranicznym zmniejszyła się zaś w województwach dolnośląskim i śląskim, a najbardziej, bo po około 20%, spadła w lubelskim oraz podlaskim (por. dane w tabeli 1).

Wzrost wartości kapitału podstawowego należy łączyć z coraz szerszym angażowaniem się udziałowców zagranicznych w samodzielne zarządzanie uruchamianych jednostek gospodarczych. O ile bowiem w 2000 roku udział kapitału zagranicznego w łącznej wartości kapitału podstawowego w Polsce wynosił 76,5%, o tyle na koniec 2008 roku wzrósł do ponad 85%. W analizowanym województwie relacja ta należała do najwyższych, gdyż średnią krajową przewyższała o blisko 10 pkt procentowych. Podobnie wysoka była jeszcze tylko w województwach łódzkim (94,2%) i małopolskim (94%), natomiast wyraźnie zmniejszyła się rola kapitału zagranicznego w województwach lubelskim i podlaskim (por. dane w tabeli 1).

² Por. *Inwestycje zagraniczne w Polsce. Raport roczny*, IKiCHZ/IBR, KiK, Warszawa 2008 i wcześniejsze wydania.

Tabela 1. Wartość i struktura kapitału podstawowego* podmiotów z udziałem kapitału zagranicznego w województwie zachodniopomorskim

Wyszczególnienie a – 2000 b – 2008	Wartość kapitału podstawowego ogółem (mln zł)	W tym wartość kapitału		Struktura kapitału podstawowego ogółem**	
		zagranicznego (mln zł)	krajowego (mln zł)	zagraniczny (%)	krajowy (%)
Zachodniopomorskie	a – 1196,8 b – 3892,2	969,8 3679,2	226,9 212,0	81,0 94,5	19,0 5,4
Dolnośląskie	a – 3481,6 b – 15526,5	3124,1 13410,3	317,1 1627,9	89,7 86,4	9,1 10,5
Kujawsko-pomorskie	a – 774,9 b – 2564,4	674,3 2246,3	69,9 241,1	87,0 87,6	9,0 9,4
Lubelskie	a – 1111,6 b – 897,4	834,5 722,1	273,9 174,8	75,1 80,5	24,6 19,5
Lubuskie	a – 1247,6 b – 2136,3	1033,0 1939,5	214,6 195,6	82,8 90,8	17,2 9,1
Łódzkie	a – 2359,6 b – 4094,3	1910,6 3860,3	429,5 229,9	81,0 94,2	18,2 5,6
Małopolskie	a – 5221,7 b – 11308,0	4795,9 10636,2	395,5 617,7	91,8 94,0	7,5 5,5
Mazowieckie	a – 51137,4 b – 86864,5	36992,5 73084,1	12675,2 11352,5	72,3 84,1	24,3 13,1
Opolskie	a – 1079,2 b – 1692,5	934,2 1455,8	125,4 234,0	86,6 86,0	11,6 13,8
Podkarpackie	a – 1015,9 b – 2253,7	880,6 2009,8	90,8 121,6	86,7 89,2	8,9 5,4
Podlaskie	a – 538,2 b – 445,6	446,7 275,4	89,9 161,8	83,0 61,8	16,7 36,3
Pomorskie	a – 2200,2 b – 6281,7	1220,0 3948,8	940,7 2201,7	55,4 62,9	42,8 35,0
Śląskie	a – 5087,9 b – 14447,6	4279,5 11739,0	590,1 2448,6	84,1 81,2	11,6 16,9
Świętokrzyskie	a – 1764,3 b – 3012,6	1128,3 2709,0	628,3 244,8	64,0 89,9	35,6 8,1
Warmińsko-mazurskie	a – 724,4 b – 1538,0	581,2 1401,2	122,2 117,4	80,2 91,1	16,9 7,6
Wielkopolskie	a – 6324,5 b – 14041,9	5408,3 12880,1	902,4 1131,5	85,5 91,7	14,3 8,0
Kraj ogółem	a – 85265,6 b – 170997,1	65213,3 145996,9	18092,2 21313,1	76,5 85,1	21,2 12,5

* Jest to wniesiona wartość wkładu (właściciela lub współwłaściciela) w momencie uruchomienia firmy (ewentualnie później podwyższana).

** Jeżeli nie równa się 100, to pozostała kwota zaangażowanego kapitału należy do drobnych udziałowców giełdowych.

Źródło: obliczanie własne na podstawie Działalność gospodarcza podmiotów z kapitałem zagranicznym w 2000 i 2008 roku, GUS, Warszawa 2001, 2009.

Mimo wysokiej stopy wzrostu, wartość ulokowanego kapitału zagranicznego w analizowanym województwie była i tak bardzo mała. W roku 2008 osiągnęła bowiem około 3,7 mld zł, natomiast na początku obecnej dekady nie przekraczała nawet 1,0 mld zł. Tymczasem w województwie mazowieckim podmioty zagraniczne już w 2000 roku zainwestowały ponad 6 mld zł, a w końcu 2008 roku dodatkowo blisko 100% więcej, czyli 73 mld zł. Zaangażowany w tym województwie kapitał zagraniczny stanowił więc aż 50,1% ogólnej wartości kapitału wszystkich podmiotów zagranicznych w Polsce, ale w stosunku do 2000 roku relacja ta była jednak o 6,6 pkt procentowego niższa, natomiast w województwie zachodniopomorskim zaledwie 2,5% (wzrost udziału o 1 pkt procentowy). W rezultacie badane województwo pod względem ulokowanego kapitału zagranicznego poprawiło swoją pozycję, przesuując się z 10 na 8 miejsce w kraju, plasując się w 2008 roku przed województwami: świętokrzyskim, kujawsko-pomorskim, podkarpackim, lubuskim, opolskim, warmińsko-mazurskim, lubelskim oraz podlaskim (por. dane w tabeli 2).

Tabela 2. Struktura kapitału zagranicznego według województw (Polska = 100)

Województwa a – 2000 b – 2008	Kapitał zagraniczny (mln zł)	Udział (%)	Województwa a – 2000 b – 2008	Kapitał zagraniczny (mln zł)	Udział (%)
Zachodniopomorskie a b	969,8 3679,2	1,5 2,5	Opolskie a b	934,2 1455,8	1,4 1,0
Dolnośląskie a b	3124,1 13410,3	4,7 9,2	Podkarpackie a b	880,6 2009,8	1,4 1,4
Kujawsko-pomorskie a b	674,3 2246,3	1,0 1,5	Podlaskie a b	446,7 275,4	0,7 0,2
Lubelskie a b	834,5 722,1	1,3 0,5	Pomorskie a b	1220,0 3948,8	1,9 2,7
Lubuskie a b	1033,0 1939,5	1,6 1,3	Śląskie a b	4279,5 11739,0	6,6 8,0
Łódzkie a b	1910,6 3860,3	2,9 2,6	Świętokrzyskie a b	1128,3 2709,0	1,7 1,9
Małopolskie a b	4795,9 10636,2	7,4 7,3	Warmińsko- -mazurskie a b	581,2 1401,2	0,9 1,0
Mazowieckie a b	36992,5 73084,1	56,7 50,1	Wielkopolskie a b	5408,3 12880,1	8,3 8,8

Źródło: jak pod tabelą 1.

Zjawisko zwiększania udziału kapitału zagranicznego w Zachodniopomorskim w ogólnej wartości kapitału zagranicznego ulokowanego w Polsce można zatem zinterpretować jako wzrost zainteresowania inwestorów bezpośrednich województwem jako regionem lokaty kapitału, jednak na bardzo małą skalę, co świadczy zarazem o podobnej skali jego konkurencyjności.

2. Liczba podmiotów z kapitałem zagranicznym

O konkurencyjności regionu świadczy również liczba spółek z kapitałem zagranicznym prowadzących działalność gospodarczą na jego terenie. W roku 2008 w Zachodniopomorskim było ich 1216. Liczba tych podmiotów w porównaniu z 2000 rokiem zwiększyła się jednak tylko o 193 jednostki (18,9%), podczas gdy w kraju aż o 6848 jednostki (48,1%). Spowodowało to, że udział podmiotów, w których zaangażowany był kapitał zagraniczny w województwie, w ogólnej liczbie inwestorów bezpośrednich w Polsce zmniejszył się z 7,2% w 2000 roku do 5,8% na koniec 2008 roku. Podobnie jak w przypadku ulokowanego kapitału, o dystansie, jaki dzieli Zachodniopomorskie od liderów, najlepiej świadczy fakt, że w wymienionym roku prawie co trzeci inwestor zagraniczny (a w 2000 roku prawie co czwarty) miał swoją siedzibę na terenie województwa mazowieckiego, natomiast w zachodniopomorskim odpowiednio co siedemnasty i czternasty. Pod względem liczby spółek z udziałem kapitału zagranicznego analizowane województwo zajmowało zatem w 2000 roku 5 miejsce w kraju, a pod koniec 2008 roku 6, (*ex aequo* z województwem pomorskim), wyprzedzając w tym roku następujące województwa: łódzkie, lubuskie, kujawsko-pomorskie, opolskie, lubelskie, podkarpackie, warmińsko-mazurskie, świętokrzyskie oraz podlaskie (por. dane w tabeli 3).

Zarówno pogorszenie pozycji na liście województw, jak i zmniejszenie odsetka inwestorów prowadzących działalność gospodarczą na terenie Zachodniopomorskiego dowodzą, że pod względem lokalizacji siedziby spółek jest ono jeszcze mniej atrakcyjne jako miejsce dla lokowania kapitału. Województwo to charakteryzuje się zatem również mniejszą konkurencyjnością.

Tabela 3. Liczba podmiotów z udziałem kapitału zagranicznego
w województwie zachodniopomorskim na tle innych województw

Województwa a – 2000 b – 2008	Liczba podmiotów	Udział (Polska = 100) (%)	Województwa a – 2000 b – 2008	Liczba podmiotów	Udział (Polska = 100) (%)
Zachodniopomorskie	a – 1023 b – 1216	7,2 5,8	Opolskie	a – 449 b – 462	3,2 2,2
Dolnośląskie	a – 1587 b – 2112	11,1 10,0	Podkarpackie	a – 244 b – 317	1,7 1,5
Kujawsko-pomorskie	a – 403 b – 537	2,8 2,5	Podlaskie	a – 92 b – 127	0,6 0,6
Lubelskie	a – 294 b – 329	2,1 1,6	Pomorskie	a – 1002 b – 1216	7,0 5,8
Lubuskie	a – 648 b – 776	4,5 3,7	Śląskie	a – 1408 b – 1882	9,9 8,9
Łódzkie	a – 690 b – 867	4,8 4,1	Świętokrzyskie	a – 185 b – 164	1,3 0,8
Małopolskie	a – 902 b – 1251	6,3 5,9	Warmińsko- -mazurskie	a – 270 b – 291	1,9 1,4
Mazowieckie	a – 3791 b – 7622	26,6 36,1	Wielkopolskie	a – 1256 b – 1923	8,8 9,1

Źródło: jak pod tabelą 1.

3. Geograficzne kierunki napływu kapitału

Uwzględniając preferencje inwestorów z poszczególnych krajów w lokalizacji działalności w Polsce, należy stwierdzić, że skoncentrowali ją w badanym okresie głównie w województwie mazowieckim. Ulokowany tam kapitał pochodził – z nielicznymi wyjątkami – od niemal wszystkich, bardziej znaczących zagranicznych inwestorów bezpośrednich (por. dane w tabeli 4).

Zainteresowanie zagranicznych inwestorów działalnością w Zachodniopomorskiem było wyraźnie mniejsze, ponadto część z nich wycofała się lub zmniejszyła swój kapitał w końcu analizowanego okresu. I tak, w 2000 roku kapitał zagraniczny, który ulokowano w województwie, pochodził głównie od inwestorów z Niemiec, Holandii, Danii, Szwecji oraz Austrii. Jednak jego wartość była bardzo mała

i mieściła się w granicach od 63,0 mln zł do 335,0 mln zł, podczas gdy w Mazowieckiem u większości inwestorów przekraczała 1 mld zł. Dominujący w województwie zachodniopomorskim kapitał niemiecki, w wysokości 335 mln zł, stanowił zaledwie 3,0% łącznej wartości kapitału, który inwestorzy pochodzący z tego kraju ulokowali w Polsce, natomiast znajdujący się na drugiej pozycji kapitał z Holandii (148 mln zł) – tylko 0,8%. W przypadku inwestorów pochodzących z Danii, Szwecji i Austrii wartość wniesionego kapitału była wyraźnie mniejsza, gdyż wynosiła odpowiednio 100,0 mln zł, 67,0 mln zł oraz 63,0 mln zł, jednak ich zainteresowanie Zachodniopomorskiem było większe. Duńczycy ulokowali bowiem na jego terenie 5,9% ogólnej wartości kapitału pochodzącego z tego kraju, Austriacy – 5% a Szwedzi – 3,1% (por. dane w tabeli 4).

Pod koniec 2008 roku głównymi zagranicznymi inwestorami bezpośrednimi w Zachodniopomorskiem byli Duńczycy, Niemcy, Holendrzy oraz Austriacy. Wartość kapitału pochodzącego z Danii wzrosła w województwie sześciokrotnie (do 613 mln zł), przez co na jego terenie znalazło się blisko 15% kapitału ulokowanego przez ten kraj w Polsce. Niemcy i Austria zwiększyli w regionie wartość kapitału odpowiednio o około połowę i 1/4, ale ich udział w województwie w łącznej wartości kapitału wniesionego do Polski zmniejszył się do 1,9% oraz 2,7%. Holendrzy natomiast przestali się interesować dalszym inwestowaniem w Zachodniopomorskiem, o czym świadczy zmniejszenie o blisko 30% i tak niskiej wartości wniesionego kapitału. Z lokalizacji na jego terenie praktycznie wycofał się kapitał angielski, belgijski, francuski i szwajcarski.

Z powyższego wynika więc, że o ile w początkach analizowanego okresu województwo zachodniopomorskie przyciągało zagraniczny kapitał pochodzący głównie z krajów sąsiedzkich, o tyle w dalszych latach ich zainteresowanie blisko położonym regionem lokaty malało. Utratę tej istotnej przewagi konkurencyjnej wynikającej z renty geograficznej należy wiązać m.in. ze strukturą prowadzonej działalności przez podmioty zagraniczne.

Tabela 4. Geograficzna struktura napływu BIZ do województwa zachodniopomorskiego

Rok 2000*													
Województwa	Kapitał zagraniczny wg kraju pochodzenia (%)												
	Holandia	Francja	Niemcy	USA	Korea Płd.	Wielka Brytania	Szwecja	Szwajcaria	Dania	Włochy	Austria	Belgia	Japonia
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Zachodniopomorskie	0,8	0,1	3,0	2,6	-	2,3	3,1	1,1	5,9	0,6	5,0	0,4	#
Dolnośląskie	3,4	1,6	13,2	4,4	-	7,4	2,8	2,7	2,1	4,3	2,5	2,7	#
Kujawsko-pomorskie	1,3	0,2	2,0	0,6	-	0,9	0,2	#	0,4	0,1	4,9	1,7	#
Lubelskie	0,1	0,2	0,7	0,3	20,7	0,1	0,1	1,9	0,0	1,2	1,2	2,6	-
Lubuskie	0,7	0,2	2,4	0,1	1,3	3,4	7,8	3,4	4,5	2,0	0,4	3,6	-
Łódzkie	1,6	2,5	5,5	1,1	1,5	3,8	1,2	0,9	2,5	6,8	2,3	1,4	0,2
Małopolskie	18,9	1,1	5,8	4,2	#	2,0	0,9	0,6	1,6	3,5	8,1	1,3	3,2
Mazowieckie	56,2	85,0	33,2	70,8	78,6	57,9	47,2	70,1	63,8	13,2	47,3	40,3	7,2
Opolskie	1,0	0,3	3,6	1,7	-	#	0,1	0,2	0,6	0,3	2,9	2,4	#
Podkarpackie	1,8	0,6	0,7	3,2	#	0,0	0,5	#	#	0,8	0,3	0,1	-
Podlaskie	0,8	1,4	0,7	0,1	-	#	0,3	#	#	0,1	0,1	0,0	-
Pomorskie	1,8	1,0	2,9	1,1	#	2,2	3,8	2,3	3,9	1,1	0,8	0,7	0,3
Śląskie	1,7	2,6	9,5	6,6	-	6,8	12,6	1,4	1,5	62,3	5,1	2,0	24,5
Świętokrzyskie	1,6	0,3	1,2	1,4	-	2,4	3,2	-	0,2	2,4	4,5	35,2	#
Warmińsko-mazurskie	0,4	0,5	0,8	0,6	#	0,1	2,3	0,9	6,2	1,0	1,5	1,7	-
Wielkopolskie	7,9	2,3	14,8	3,2	-	10,6	14,0	14,3	6,6	0,2	12,9	3,9	64,5
Ogółem (mln zł)	17 429,4	11 704,2	11 040,9	55 011,2	876,5	2 240,7	2 195,5	2 094,0	1 697,7	1 432,1	1 275,1	1 078,7	795,9

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	
Rok 2008**														
Zachodnio-pomorskie	0,3	1,9	0,0	0,2	0,0	#	#	0,7	#	0,5	14,5	2,0	#	2,7
Dolnośląskie	6,8	18,6	4,7	4,5	4,1	4,7	5,6	5,4	30,4	4,6	1,1	3,5	1,2	4,4
Kujawsko-pomorskie	1,5	1,6	0,7	0,1	1,1	#	1,0	0,4	0,3	0,1	2,4	0,4	0,1	4,8
Lubelskie	0,3	0,2	0,4	2,1	#	0,3	#	0,1	0,3	1,6	0,1	#	0,1	1,3
Lubuskie	0,2	1,1	0,2	1,4	1,6	#	#	#	#	3,2	3,6	#	0,0	0,0
Łódzkie	3,5	2,2	0,6	1,1	0,5	1,3	2,0	2,8	0,3	#	3,7	1,5	0,4	3,8
Małopolskie	#	3,1	0,9	6,6	3,2	#	2,6	0,5	1,6	3,1	0,5	0,6	4,8	5,0
Mazowieckie	48,3	36,5	75,6	68,9	13,5	72,5	68,0	68,5	30,1	16,3	47,6	47,0	31,2	54,0
Opolskie	0,8	2,7	#	#	#	0,7	#	0,0	0,6	#	#	#	#	1,4
Podkarpackie	0,5	1,9	2,0	1,2	#	4,6	0,5	0,5	#	#	#	#	6,0	#
Podlaskie	0,0	0,3	#	0,0	#	#	#	#	0,0	#	#	#	0,1	#
Pomorskie	2,2	3,7	3,7	1,5	0,4	1,8	2,6	0,6	0,2	1,3	11,0	6,1	3,1	12,1
Śląskie	2,3	7,0	3,9	6,3	#	8,4	1,6	12,8	1,9	46,5	6,1	10,2	4,0	5,0
Świętokrzyskie	3,8	0,4	#	0,0	0,0	#	2,1	#	0,2	1,1	#	#	1,0	#
Warmińsko-mazurskie	#	0,4	0,5	#	#	0,0	0,1	#	0,6	0,3	0,1	0,0	0,2	0,4
Wielkopolskie	8,2	18,4	4,7	5,8	2,2	1,1	9,5	4,0	17,9	0,7	8,2	13,2	12,9	3,1
Ogółem (mln zł)	35 403,0	26 024,0	23 134,0	5 579,0	5 545,0	5 519,0	5 326,0	4 897,0	4 353,0	4 282,0	4 237,0	3 671,0	3 608,0	2 867,0

* Kraje, z których pochodzący kapitał stanowią 1,0% kapitału zagranicznego w Polsce.

** Kraje, z których pochodzący kapitał stanowią 1,5% kapitału zagranicznego w Polsce.

Źródło: jak pod tabelą 1.

4. Rodzaj prowadzonej działalności

W warunkach współczesnej gospodarki światowej najbardziej atrakcyjne dla zagranicznych inwestorów bezpośrednich są lokaty w sektor usługowy i przemysłowy, w tym głównie przetwórczy, a najmniej w sektor surowcowo-rolny³. Wynika to z rosnącego zapotrzebowania na usługi i wyroby przetworzone zarówno na rynkach wewnętrznych, jak i zagranicznych. Popyt na te produkty zwiększa się wraz ze wzrostem PKB na jednego mieszkańca, intensyfikacją powiązań międzynarodowych (m.in. wskutek rozwoju procesów integracyjnych), postępem technologicznym itd.

Tendencje te znalazły odzwierciedlenie w strukturze branżowej bezpośrednich inwestycji zagranicznych w Polsce. Najwięcej kapitału ulokowano bowiem w sektorze usługowym (53,2% w 2008 roku). Udział ten nie zmienił się jednak od 2000 roku. Kapitał ulokowany w sektorze przemysłowym stanowił 46,4% i wzrósł od początku analizowanego okresu zaledwie o 0,3 pkt procentowego, kosztem BIZ ulokowanych w sektorze surowcowym (rolnictwie, łowiectwie i leśnictwie oraz rybołówstwie), którego udział zmniejszył się z 0,7% w 2000 roku do 0,3% w końcu 2008 roku. W sektorze usługowym działało też najwięcej, bo aż 70,8%, wszystkich podmiotów z kapitałem zagranicznym w Polsce (o 5,7 pkt procentowego więcej niż w 2000 roku), w przemyśle – 26,4% (o 5,4 pkt procentowego mniej), a w sektorze surowcowym 2,8% (spadek o 0,4 pkt procentowego – por. dane w tabeli 5).

Najbardziej atrakcyjne dla bezpośrednich inwestorów zagranicznych są te usługi, które można szybko sprzedać na rynku wewnętrznym lub światowym, czyli usługi finansowe, handlowe oraz transportowe wraz z magazynowaniem i łącznością. W latach 2000–2008 inwestorzy zagraniczni ulokowali w Polsce – wśród wymienionych usług – najwięcej kapitału w takich branżach, jak handel i naprawy oraz transport, magazynowanie i łączność. Ich udziały wykazywały jednak tendencję malejącą na rzecz dynamicznie rozwijającej się obsługi nieruchomości i firm. W pośrednictwie finansowym działało z kolei relatywnie mało podmiotów zagranicznych (mniej niż 2%), którzy wnieśli również mniej niż 2% kapitału zagranicznego o czym świadczą dane w tabeli 5.

³ Por. *World Investment Report 2008*, United Nations, New York–Geneva 2008.

Tabela 5. Struktura branżowa BIZ w województwie zachodniopomorskim na tle kraju

Sektoria PKD a – 2000 b – 2008	Podmioty		Wartość kapitału zagrancicznego		Sektoria PKD a – 2000 b – 2008	Podmioty		Wartość kapitału zagrancicznego	
	liczba	%	mln zł	%		liczba	%	mln zł	%
Kraj ogółem a b	14 244 21 092	100,0 100,0	65 213,3 145 996,9	100,0 100,0	Zachodniopomorskie ogółem* b	1216	100,0	3679,2	100,0
Rolnictwo, łowiectwo, leśnictwo i rybactwo a b	462 590	3,2 2,8	434,2 492,5	0,7 0,4	Rolnictwo, łowiectwo, leśnictwo i rybactwo b	205	16,8	118,4	3,2
Przemysł a b	4 530 5 560	31,8 26,4	30 057,0 67 753,9	46,1 46,4	Przemysł b	410	33,7	2659,3	72,3
Budownictwo a b	865 1 355	6,1 6,4	1 278,4 4 191,3	2,0 2,9	Budownictwo b	81	6,7	37,6	1,0
Handel i naprawy a b	4 651 5 766	32,7 27,3	17 191,2 34 681,5	26,4 23,7	Handel i naprawy b	173	14,2	620,6	16,9
Handel i restauracje a b	340 408	2,4 1,9	834,5 1 570,0	1,3 1,1	Handel i restauracje b	37	3,0	65,2	1,8
Transport, gospodarka magazynowa i łączność a b	700 1 080	4,9 5,1	9 535,6 14 877,1	14,6 10,2	Transport, gospodarka magazynowa i łączność b	97	8,0	45,1	1,2
Pośrednictwo finansowe a b	165 355	1,2 1,7	588,2 2 804,4	0,9 1,9	Pośrednictwo finansowe b	5	0,4	22,4	0,6
Obsługa nieruchomości i firm a b	2 151 5 457	15,1 25,9	4 871,7 17 697,6	7,5 12,1	Obsługa nieruchomości i firm b	188	15,5	93,4	2,5
Edukacja a b	73 102	0,5 0,5	13,7 22,8	0,0 0,0	Edukacja b	4	0,3	#	#
Ochrona zdrowia a b	79 124	0,6 0,6	64,5 359,2	0,1 0,2	Ochrona zdrowia b	7	0,6	#	#
Pozostała działalność usługowa a b	228 296	1,6 1,4	342,2 1 546,6	0,5 1,1	Pozostała działalność usługowa b	9	0,7	10,3	0,3

* Brak danych za 2000 rok w rozbiściu na sektory i sekcje brak.

Źródło: jak pod tabelą 1.

Tymczasem w Zachodniopomorskim kapitał zagranicznym był zupełnie inaczej rozmieszczony. W roku 2008 najwyższy jego odsetek (72,3%) znajdował się w przemyśle, w usługach ulokowano tylko około 24% kapitału, a w sektorze surowcowym – 3,2%. W sektorach tych działało odpowiednio blisko 34%, 49% i 17% wszystkich podmiotów zagranicznych, którzy zainwestowali kapitał w tym regionie.

Mimo tak dużego udziału kapitału zagranicznego ulokowanego w zachodniopomorskim przemyśle, najwięcej spółek z kapitałem obcym zajmowało się jednak następującymi działami przetwórstwa przemysłowego: produkcją wyrobów z drewna, korka, słomy i wikliny (w 2008 roku przypadało na nie blisko 45,0% kapitału zagranicznego zaangażowanego w przetwórstwie przemysłowym województwa), produkcją wyrobów z gumy i tworzyw sztucznych (około 23,0%) oraz produkcją artykułów spożywczych (12,4%)⁴. Nie są to – jak wiadomo – dziedziny, które zwiększają konkurencyjność województwa na arenie międzynarodowej, a jedynie opierają się na lokalnych zasobach bogactw naturalnych oraz taniości siły roboczej. Wyroby pochodzące z tych dziedzin można jednak bez problemu sprzedawać w różnego rodzaju sieciach handlowych, o czym świadczy struktura branżowa usług w Zachodniopomorskiem.

Największy odsetek podmiotów zagranicznych działał w obsłudze nieruchomości i firm (15,5%). Jednak wniesiony przez nich kapitał stanowił w 2008 roku tylko 2,5% łącznej wartości kapitału zagranicznego ulokowanego w analizowanym województwie. Drugą branżą usługową cieszącą się zbliżonym odsetkiem działających inwestorów bezpośrednich był handel i naprawy, ale wartość wniesionego kapitału była w tej branży blisko siedem razy wyższa (16,9%), co stanowiło więcej niż 2/3 ogólnej wartości kapitału zlokalizowanego w usługach województwa. Na trzecim miejscu znajdował się transport, gospodarka magazynowa i łączność. W branży tej działało 8% łącznej liczby spółek z kapitałem obcym, ale ulokowany w niej kapitał był symboliczny (1,2%). Podobna sytuacja była w czwartej branży, a mianowicie usługach budowlanych, w których udział podmiotów z kapitałem zagranicznym wynosił 6,7%, ale wniesiony przez nich kapitał stanowił tylko 1,0%.

Sektor rolny miał w Zachodniopomorskiem relatywnie małe znaczenie. Zlokalizowano w nim jednak aż blisko 17% spółek z udziałem kapitału zagranicznego,

⁴ Por. *Działalność gospodarcza podmiotów z kapitałem zagranicznym w województwie zachodniopomorskim w 2008 roku*, Urząd Statystyczny w Szczecinie, Szczecin 2009, s. 14.

czyli więcej niż w każdej wymienionej branży usługowej. W porównaniu z tymi ważnymi dla kapitału zagranicznego branżami usługowymi wartość kapitału zainwestowanego w sektorze rolnym również była większa. Wyjątkiem były transport, gospodarka magazynowa i łączność (por. dane w tabeli 5).

* * *

Podsumowując, pozycję konkurencyjną województwa zachodniopomorskiego pod względem skuteczności w pozyskiwaniu inwestycji bezpośrednich należy ocenić jako relatywnie niewielką, by nie powiedzieć, że wręcz marginalną w skali kraju. Region, co prawda, odrabia zaległości w pozyskiwaniu kapitału, ale w stosunku do wiodących województw w kraju postęp ten charakteryzuje się niewielką dynamiką. Również niepokojącymi zjawiskami są zmniejszająca się dynamika liczby podmiotów zagranicznych zainteresowanych lokalizacją firm w analizowanym województwie oraz niekonkurencyjna struktura dokonywanych lokat kapitału, znacznie odbiegająca od tendencji notowanych nie tylko na świecie, ale i w kraju.

Niską konkurencyjność Zachodniopomorskiego w pozyskiwaniu kapitału na rynku międzynarodowym determinuje wiele czynników. Najważniejsze z nich to przede wszystkim mała skala gospodarki mierzona wielkością terytorium, rozmiarami PKB i liczbą ludności. Od powierzchni, jaką zajmuje, zależą głównie zasoby bogactw naturalnych, natomiast od produkcji, którą wytwarza, i liczby mieszkańców – rozmiary popytu wewnętrznego. Inwestorzy zagraniczni, przenosząc swój kapitał za granicę, preferują te kraje, w których uruchomione z ich udziałem firmy znajdują zbyt produktów najpierw na chłonnym rynku wewnętrznym, a po osiągnięciu odpowiedniej przewagi kosztowej – na rynku światowym.

Województwo zachodniopomorskie zajmuje 7,3% powierzchni Polski, jednak w porównaniu z liderem w zakresie lokalizacji BIZ, czyli województwem mazowieckim, jest to powierzchnia o połowę mniejsza⁵. Zamieszkiwało je w 2008 roku 4,4% mieszkańców, czyli trzykrotnie mniej niż w województwie mazowieckim. Produkt krajowy brutto wytwarzany w Zachodniopomorskiem stanowi około 4% PKB Polski, podczas gdy w Mazowieckim był ponad 5,5-krotnie wyższy. W przeliczeniu na jednego mieszkańca dysproporcje były wprawdzie mniejsze, gdyż w analizowanym województwie PKB *per capita* wynosił 27,7 tys. wobec 49,4 tys., ale

⁵ Jeżeli nie zaznaczono inaczej, są to obliczenia własne na podstawie danych z Rocznika Statystycznego RP 2009, GUS, Warszawa 2009.

i tak poziom notowany w województwie mazowieckim był prawie 2 razy wyższy. Wszystko to oznacza, że chłonność rynku w Zachodniopomorskiem jest nieporównywalna z chłonnością rynku mazowieckiego, co z kolei przekłada się na nieproporcjonalne – jak wykazano wyżej – zainteresowanie nim zagranicznych inwestorów bezpośrednich.

Nie bez znaczenia dla skutecznego konkutowania o pozyskiwanie kapitału zagranicznego jest rozwój telekomunikacji, o czym świadczy przede wszystkim liczba telefonów stacjonarnych i komórkowych na 1000 mieszkańców. Bez telefonu w obecnych czasach trudno utrzymywać więzi komunikacyjne, wymieniać niezbędne informacje, poszukiwać partnerów biznesowych itd. W roku 2008 w województwie zachodniopomorskim aparaty telefoniczne zainstalowane w mieszkaniach miało 240 osób na 1000 mieszkańców⁶, podczas gdy w mazowieckim – 316. Ten ostatni wskaźnik należał do najwyższych w kraju, ale analizowane województwo znajdowało się również na niezbyt odległym, czwartym miejscu.

Innymi miernikami infrastruktury, na które zwracają uwagę inwestorzy zagraniczni, a które świadczą przede wszystkim o poziomie rozwoju przemysłu i jego innowacyjności, są zużycie energii elektrycznej oraz udział wydatków na B + R w relacji do PKB. W województwie zachodniopomorskim pierwszy miernik był blisko czterokrotnie mniejszy od notowanego w województwie mazowieckim, natomiast drugi prawie 4,5-krotnie. Świadczy to dobitnie o poziomie nowoczesności przemysłu zachodniopomorskiego i zarazem wyjaśnia strukturę inwestowania podmiotów zagranicznych w jego przetwórstwo przemysłowe.

Niewykorzystane w tym regionie możliwości inwestowania w sektorze usług, zwłaszcza tych nowoczesnych, związanych z offshoringiem, wiążą się z kolei z dostępnością powierzchni biurowej oraz lotnisk i połączeń lotniczych. Z szacunków wynika, że na Warszawę przypada aż 76% nowoczesnej powierzchni biurowej, dalsze 20% na Kraków, Trójmiasto, Wrocław, Poznań, Katowice i Łódź, a pozostałe 4% znajduje się w mniejszych ośrodkach miejskich, do których zalicza się również Szczecin⁷. Województwo mazowieckie, oczywiście dzięki Warszawie, ma także wszystkie połączenia lotnicze, oferują one bowiem różnorodne przeloty na trasach krajowych, europejskich i międzynarodowych. Niestety, w Zachodniopomorskiem

⁶ Brak danych o aparatach komórkowych.

⁷ Por. M.J. Radło, *Offshoring usług do Polski*, w: *Polska. Raport o konkurencyjności 2008. Konkurencyjność sektora usług*, red. M.A. Weresa. SGH, Warszawa 2008, s. 279–280.

nie ma przelotów międzykontynentalnych, a liczba połączeń krajowych i europejskich jest mocno ograniczona. Jest to istotna bariera pozyskiwania inwestorów bezpośrednich, którzy ulokowaliby produkcję swoich usług, w tym zwłaszcza związanych z offshoringiem, na tym terenie.

Wymienionych czynników, będących źródłem niskiej atrakcyjności Zachodniopomorskiego, nie usunie się w krótkim okresie. Aby wzmocnić zainteresowanie zagranicznych inwestorów bezpośrednich tym regionem, należy zintensyfikować działania, ale nie tyle władz centralnych w zakresie polityki gospodarczej nakierowanych na przyciąganie BIZ, ile przede wszystkim wojewódzkich decydentów. Powinni oni skupić się nie na utrzymaniu władzy w kolejnej kadencji, lecz na przyspieszaniu wzrostu gospodarczego, tworzeniu miejsc pracy, pobudzaniu innowacyjności itd. Tylko bowiem w ten sposób można odrobić zaległości dzielące to województwo od innych w kraju i zwiększyć skuteczność w pozyskiwaniu zagranicznych inwestorów bezpośrednich.

KONKURRENZFÄHIGKEIT DER WOJWODSCHAFT WESTPOMMERN UM DIE GEWINNUNG DER AUSLÄNDISCHEN INVESTOREN

Zusammenfassung

Das Ziel der Bearbeitung war die Analyse der Tendenzen beim Zufluss von ausländische Direktinvestitionen nach Westpommern im Vergleich mit anderen Woiwodschaften Polens in den Jahren 2000–2008.

Einer besonderen Analyse wurden unterzogen:

1. Größe und Wachstumsrate der ausländischen Direktinvestitionen.
2. Anzahl der ausländische Unternehmer, die das Kapital in Form von Direktinvestitionen einbringen.
3. Länder, aus denen die ausländischen Teilhaber kommen.
4. Arten der von den ausländischen Teilhabern ausgeübten Betätigung.

Im letzten Teil der Artikels wurden die Hauptfaktoren dargestellt, die die Attraktivität der Woiwodschaft für ausländische Investoren bestimmen.

Übersetz von Magdalena Kisiel-Spychala